

OPEC+'İN KARARININ ANLAMI NE? *

Dünyanın jeopolitik haritası radikal bir dönüşüm geçiriyor. Bu dönüşümün arkasında teknolojinin devrimci rolü, pandemi sonrası ticaret akışı ve yatırım mimarisindeki köklü değişiklikler olduğu gibi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, Çin'in Tayvan'ı tacizi, İran'ın nükleer anlaşmadan uzaklaşması gibi jeopolitik sorunlar da var. Bütün bunlara bağlı olarak, enerji de yeniden satranç tahtasına oturtuluyor, siyasi ve ekonomik amaçlarla etkili bir silah olarak kullanılıyor.

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü OPEC ve Rusya'nın başını çektiği OPEC dışı bazı üretici ülkelerden oluşan OPEC+ grubunun Batı'nın üretimi arttırma, Moskova'yı cezalandırma yönündeki tüm baskılarına direnç gösterme yolunu seçtiler. Rusya'ya karşı (ciddi sonuç vermese de) enerji yaptırımları keskinleşmiş, Suudi Arabistan'a yönelik üretimi arttırma baskısı artmıştı. Fakat buna rağmen OPEC+ petrol kartelinin liderleri Riyad ve Moskova herkesi şaşırtan sürpriz bir hamle yaptılar ve günlük petrol üretimini 2 milyon varil kısma kararı aldılar. Zira, dünya ekonomisinin durgunluğa doğru gittiğini, üretimin daralacağını bunun da petrole olan ihtiyacı azaltacağını, talep azalınca da arzı fazla kalacak petrolün fiyatının da aşağı doğru seyredeceğini düşündüler.

Petrol üretiminde kısıntıya gidilmesi sürpriz değil

Geçen ay OPEC+, günlük 100 bin varil nominal kısıntı ile piyasalara ilişkin endişelerin sinyalini vermişti. Buna rağmen, ham petrol fiyatlaması için kullanılan iki ana uluslararası petrol ölçütünden biri olan Amerikan West Texas Intermediate için petrol fiyatları varil başına 90 dolar üstünden 80 doların altına düştü. Bunun üzerine Suudiler ve Ruslar çok daha cesur bir sinyalin gerekli olduğuna karar vermiş görünüyorlardı.

Aslında geçen hafta bana OPEC'in merkezi Viyana'dan gelen ilk istihbarat, Mayıs ayından bu yana ham petrol fiyatlarındaki 30 dolarlık düşüş yüzünden ekonomileri zarar görmekte olan OPEC+'in piyasaları kendi lehine dönüştürmek üzere tarihi bir üretim kesintisi planladığına işaret ediyordu. Söylentiler, son yılların en büyük kesintisinin 1 milyon varile kadar çıkabileceğini vurguluyordu. Viyana'da açıklanan rakam, abartılı bulduğum bu tahmini bile altüst etti. Tam iki katı kesinti ilan edildi.

Petrol üretiminde kesinti kararı yalnızca siyasi değil

OPEC+ tarafından yapılan günlük 2 milyon varil üretim kesintisi – ki dünya üretiminin yüzde 2'sine tekabül ediyor – 23 üyeli grup için radikal bir dönüm noktası sayılabilir. Hatırlarsanız, Covid salgınının ilk zamanlarında Mayıs 2020'de OPEC+ tarihinde

* [FİKİRTURU](#)

görülmemiş bir cesaret ile günde 10 milyon varillik bir kesinti kararı almıştı. Sonra, izleyen iki yıl içinde üretim kademeli olarak eski düzeyine geri getirildi.

Son iki yıldan bu yana gerçekleştirilen petrol üretimindeki en fazla kesinti, sadece siyasi değil, aynı zamanda OPEC+'ın yaklaşmakta olduğunu düşündükleri piyasa çöküşünden duydukları korkuyu da yansıtıyor.

Rus Başbakan Yardımcısı Alexandr Novak ile birlikte OPEC+'a ortak başkanlık yapmakta olan Suudi Petrol Bakanı Prens Abdülaziz bin Salman, fiyatlar baskı altına girince grubun yönünü değiştirmeyi tercih etti. Prens Salman, toplantının ardından düzenlediği basın toplantısında, OPEC+'ın dünya ekonomisinde petrol talebinin zayıflaması ve fiyatların düşmesine neden olabilecek gerileme işaretleri ışığında hareket ettiğini söylüyor.

ABD yaptırımlarına tabi olan Novak'ın Avrupa'nın orta yerinde Viyana'daki toplantıya katılması ve kararın alınmasında etkin rol oynaması, Rusya'nın Ukrayna'daki savaşının yarattığı yüksek enerji fiyatları nedeniyle zorlu bir kış ile karşı karşıya olan Avrupalı liderler için bir utanç kaynağı olarak görüldü.

Karardan başkaları da memnun

Şunu da unutmamalım ki, petrol fiyatlarındaki artış sadece OPEC+'ın işine gelmiyor. Çok bilinmez ama ABD dünyanın en büyük petrol üreticisi ve (Beyaz Saray olmasa da) kaya petrol ve gaz üreticisi Amerikan şirketleri bu gelişmeden son derece memnun.

Küresel arz daralmasını gidermek için önümüzdeki dönemde kaya petrol üretiminde büyük bir sıçrama için yeşil ışık yakılmasını bekleyebiliriz. Düşündüğümde bu boşluğu doldurmaya can atacak birkaç Amerikan şirketi geliyor aklıma hemen.

OPEC'in yeri

OPEC üyesi ülkeler, dünya ham petrolünün yaklaşık yüzde 40'ini üretiyor.

Küresel fiyatlar için eşit derecede önemli olan OPEC'in petrol ihracatı, uluslararası ticareti yapılan toplam petrolün de yaklaşık yüzde 60'ını temsil ediyor.

Dünyanın en büyük beş petrol üreticisi: ABD (18.875.000 gün varil), Suudi Arabistan (10.835.000), Rusya (10.778.000), Kanada (5.558.000) ve Çin (4.993.000).

Kanıtlanmış dünya petrol rezervlerinin yüzde 80,4'u (yani 1.241,82 milyar varil) OPEC ülkelerinde. Sıkıntı, Rusya'nın OPEC ile sıkı işbirliği yaptığında Batı'nın piyasa kontrolünü kaybetmesi.

Üretimi kısma kararı Batı'ya meydan okuma mı?

Washington'un son aylarda özellikle petrol piyasalarında itibarının sarsıldığı görüyorduk. Zira, OPEC+in bu kararı, ABD Başkanı Joe Biden ile Avrupalı liderlerin, petrol fiyatlarını düşürmek, böylece Ukrayna'daki saldırganlığından dolayı Moskova'yı cezalandırmak için ısrarla üretimi arttırma çağrısının ardından geldi. Yani, siyasi baskı etkili olmadı, kimse kulak asmadı çağrılara.

* [FİKİRTURU](#)

Yakın ortakları Rusya'yı arkadan hançerlemediler. "Herkes kendi menfaatinin peşinde" mesajını verdiler.

Dahası, Biden, Riyad'a kadar gidip, Kaşıkçı cinayetinden sorumlu tuttuğu Velihaht Prens Muhammed bin Salman'ın elini sıkıdığı için Kongre'nin her iki kanadında ve medyada ağır eleştiri oklarına hedef olmuştu. Buna rağmen Riyad'ın, Moskova ile beraber hareket etmesi, Suudi Arabistan'ı ABD ile ciddi bir diplomatik "çarpışma rotasına" soktu.

OPEC+ kararı neleri etkileyecek?

Ekonomilerin toparlanmasının beklendiği bir zamanda günde 2 milyon varil petrolün piyasadan çekilmesinin küresel arzda ciddi bir sıkıntı yaratacağı muhakkak. Bu kesinti, yatırımların azalması, iklim değişikliğinin yeşil enerjiye geçiş sürecinin hızlandırması ve tüm bu gelişmelerin tetiklediği yeni dinamikler öyle bir zamanda geldi ki işler karıştı.

Amerika Merkez Bankası, düzenli oran artışlarıyla enflasyon ejderhasını kovalıyordu. Putin, zemin kaybettiği Ukrayna'da nükleer bir doruğa doğru tehlikeli bir şekilde savruluyordu. Dünya ekonomisinin önemli bir lokomotifi olan Çin ise Covid kısıtlamaları yüzünden hâlâ kısmen kilit altında idi.

OPEC+'ın kararına Batı'nın yanıtı ne olacak?

Elbette ki Batılı ülkeler bu ortak OPEC ve Rusya hamlesine karşılık vermekte gecikmeyecekler.

OPEC+'ın kararı, muhtemelen, her zaman olduğu gibi Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) üyelerinin stratejik rezervlerini piyasaya sürerek beklenen arz daralmasının, dolayısıyla da fiyat artışlarının, önüne geçmeleri sonucunu doğuracaktır. Nitekim, Biden yönetimi kendi inisiyatifi ile Kasım ayında Stratejik Petrol Rezervi'nden, daha önceki taahhüdüne ilaveten, piyasaya 10 milyon varil ilave petrol salınması talimatını verdi.

Diğer büyük petrol üreticisi ülkelerle işbirliğini geliştirmede kilit rol oynayan Rusya'nın başbakan yardımcısı Alexander Novak'ın da katıldığı Viyana'daki toplantıdan saatler önce, Avrupa Birliği de, G-7 ile eşgüdüm içinde, Rus petrolünün tavan fiyatını sınırlandırma planını açıkladı. 5 Aralık'tan itibaren Rus ham petrolüne ambargo ve tavan fiyatı uygulanması planlanıyor.

Diğer ülkeler ne yapacak?

Lakin, dünya ABD ve AB'den oluşmuyor. Çin ve Hindistan'ın başını çektiği dinamik Asya ekonomileri yaptırımlara katılmıyor, OPEC+ ile yakın işbirliği içinde çalışıyorlar.

Rusya, Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal ettikten sonra birçok Batılı ülke daha az Rus petrolü aldı. Bir noktada Rus ham petrolü, uluslararası petrol ölçütü olan Brent ham petrolünden varil başına 30 dolardan daha ucuzdu. Eylül ayının sonunda, varil başına yaklaşık 20 dolar daha ucuzdu.

Rusya'ya karşı Batı yaptırımlarına katılmayan Hindistan ve Çin, şu anda ülkenin deniz yoluyla yapılan petrol ihracatının yarısından fazlasını oluşturuyor. Rusya şu anda Çin'in

* [FİKİRTURU](#)

en büyük petrol tedarikçisi konumunda. Suudi Arabistan'ı ikinci sıraya itekledi. 2022'nin Mart ayında Çin ve Hindistan, Rusya'dan 27 AB üye ülkesinden daha fazla petrol ithal etti.

Kim ne derse dersin, dünya enerji piyasaları son üç yıl içinde tanınmaz ölçüde değişti, dönüştü. Geleneksel arz talep dengesine bağlı piyasaya denklemi sık sık jeopolitik gerilimler, müdahale ve yaptırımlar ile sarsılıyor. Günümüzde piyasalar, eskiye kıyasla, daha esnek.

OPEC komplosu tutar mı?

Amerikan kaya petrol ve gazı, üretim patlaması sayesinde arz taleple birlikte aniden artırılabilir veya azaltılabilir. OPEC üyeleri de aralarında istedikleri kadar komplo kurabilirler. Kursunlar, ama bu seçenek ABD'li üreticilerin de yüksek fiyat dönemlerinde petrolden daha fazla kazanç elde etmelerini engellemiyor. OPEC+ fiyatları yükselttiğinde, kaya petrol ve gaz üreticileri daha fazla kazanıyor, fiyatlar düştüğünde de kuyular hemen kepenklerini indiriyor, daha kolay ve ucuz petrolün peşine düşüyorlar.

Son OPEC+ kararı da gösterdi ki yaşanan gelgitler, herhangi bir kartel faaliyetinin etkisini köreltip, genel küresel fiyatı dengelemeyi, OPEC+'ın toplam dünya hakimiyetini engellemeye de hizmet ediyor. Dahası, arz tarafındaki hilelerin çoğunun önlenmesine de yardımcı oluyor. Bana sorarsanız, OPEC+ üreticileri Batılı tüketicilerden daha güçlü kozlara sahip ve piyasalar hâlâ gezegenimizin enerji talebinin vahşi kaprislerine tabi.

"Bu gelişmelerden kim kazanıyor, kim kaybediyor?" sorusu ışığında bakarsak Türkiye gibi ihtiyacının yüzde 93'unu ithal eden, enerji ithalat faturası yıl sonunda 100 milyar dolara tırmanacak gibi gözükken petrol tüketicileri kaybederken sosyal huzursuzlukların artması riski ile iç içe yaşayan üreticiler döviz rezervlerini, gelirlerini arttırmayı başaracaklar.